

Asia: VNS 5/2016 vp Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta
Asia: VNS 6/2016 vp Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko

Kokonaisuuden hahmottaminen: miten eri turvallisuusuhat ja riskit liittyvät toisiinsa?

Kansainvälisen turvallisuusympäristön muutosta (kokonaisuutta) voidaan selventää vastakohtaparien kautta.

Laaja-alainen turvallisuuskäsite & hybridivaikuttaminen

Laaja-alainen turvallisuuskäsite kuvaa sitä miten erilaisten toimijoiden, teknologioiden ja ilmiöiden keskinäisriippuvuus tuottaa sekä paikallisella että globaalilla tasolla monia ei-toivottuja kehityskulkuja (mm. ilmastonmuutos ja siihen liittyvät konfliktit, kansainvälinen huume- ja ihmiskauppa, kyberrikollisuus). Kasvaneen keskinäisriippuvuuden seurauksena perinteinen erottelu valtioiden sisäisen ja ulkoisen turvallisuuteen on sellaisenaan riittämätön. Kansallisella tasolla uusiin uhkiin varautuminen edellyttää yhteiskunnan kriisinsietokyvyn (resilienssi) kohottamista sekä osallistumista yhteistyövaraiseen (plussasummapelissä noudattavaan) kansainväliseen yhteistyöhön.

Edellinen, vuonna 2012 annettu valtioneuvoston selonteko Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta nojasi pitkälti laaja-alaiseen turvallisuuskäsitteeseen, jolla perusteltiin tarvetta rakentaa aktiivisesti monenkeskisiä ja keskinäisriippuvuuden periaatteen mukaisesti toimivia suhteita keskeisiin kansainvälisen politiikan toimijoihin.

Hybridivaikuttaminen on laaja-alaisen turvallisuuskäsitteen vastakohtapari. Hybridivaikuttaminen on strategisen tason toimintaa, jonka tavoitteena on hyödyntää keskinäisriippuvuuden luomia katvealueita ja kohdemaan sisäisiä heikkouksia. Suojautuminen hybridivaikuttamiselta edellyttää osittaista kokonaisturvallisuus-mallin uudelleentarkastelua. Olennaista on tarkastella ei-sotilaallisia ja sotilaallisia keinoja yhtenä kokonaisuutena (puuttuu laaja-alaisesta turvallisuuskäsitteestä).

Kansallinen etu & strateginen hämäys

Sisäisen turvallisuuden selonteossa (VNS 5, 12) todetaan, että "hybridivaikuttamista voi olla vaikea tunnistaa alkuvaiheessa". Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko kuvaa hybridivaikuttamisen tavoitteita seuraavasti: "tavoitteena on aiheuttaa toimenpiteiden kohteena olevalle painetta, vahinkoa, epävarmuutta ja epävakautta" (VNS 6, 16). Lisäksi selonteossa huomioidaan, että vaikuttaminen voi alkaa nopeasti jo normaalioloissa.

Hybridivaikuttamisen kuvaus vastaa hyvin venäläistä sodan kuvan määrittelyä, joka lähtee siitä, että sodankäynti voidaan määritellä alkaneeksi jo paljon ennen aseellista konfliktia. Informaatiovaikuttamisella on tässä tärkeä rooli. "Strateginen hämäys" on yläkäsite toimille, joiden yhteisvaikutuksesta kohteen tilannekuvan muodostaminen häiriintyy ja sitä kautta mahdolliset vastatoimet viivästyvät, ohjautuvat harhaan ja pahimmassa tapauksessa vain pahentavat tilannetta entisestään.

Olennaista on huomioida, että demokraattisen järjestelmän mukaisesti hybridivaikuttamiseen vastaaminen edellyttää aina *poliittista* päätöksentekoa. Suomen poliittisen järjestelmän integriteetistä on huolehdittava, jotta "kansallinen etu" voi toteutua. (VNS 6, 19, 21, 23)

Kompleksisuus & järjestys

Sisäisen turvallisuuden selonteko korostaa turvallisuushkien limittymistä ja niiden välisten vuorovaikutus- ja riippuvuussuhteiden hahmottamisen hankaluutta (VNS 5, 46) Oletettavissa on, että tulevaisuudessa teknologinen kehitys edelleen lisää turvallisuusympäristön kompleksisuutta (VNS 5: robotisaatio, virtualisaatio, keinoälyn kehitys). Suomen sisäisen turvallisuuden kehityksen kannalta on olennaista säilyttää tasapaino digitalisaation (toteutetaan kustannustehokkuuden ehdoilla) ja yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen (vital systems) turvallisuuden välillä.

Kansainvälisen turvallisuusympäristön kompleksisuus tarkoittaa myös sitä, että korkean riskinottokyvyn omaavat valtiolliset ja ei-valtiolliset toimijat voivat hyödyntää keskinäisriippuvuudesta johtuvia heikkouksia ja siten vaikuttaa negatiivisesti Euroopan turvallisuusjärjestelmään.

Suomen turvallisuusympäristön muutostekijät (Venäjä)

Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon lähtökohtana on, että voimakas muutos Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimintaympäristössä jatkuu myös tulevaisuudessa. Toimintaympäristön epävakaus johtuu neljästä tekijästä, joista kolme liittyy Venäjään. (Neljäs = kansainvälisen turvallisuusympäristön muutos)

Venäjän paluu voimapolitiittiseen ajatteluun

Venäjän haluttomuus yhteistyövaraisen turvallisuuden ylläpitämiseen tuodaan selonteossa (VNS 6/2016) selkeästi esiin. Venäjän tulkinta Euroopan turvallisuusjärjestelmän vakauden palauttamisesta eroaa läntisestä merkittävästi. Venäjän toimintaa ohjaa geopolitiittinen nollasummapelien logiikka ja tähtäimessä on suurvalta-aseman rakentaminen etupiirijattelun pohjalta. Venäjän ulko- ja turvallisuuspolitiikan lähtökohdat¹ (uhkakuvat)

- o Yhdysvaltojen globaali johtajuus rajoittaa Venäjän pyrkimystä vahvistaa maan suurvallastatusta ja roolia kansainvälisten pulmakysymysten ratkaisijana
- o Yhdysvallat pyrkii syrjäyttämään Venäjän sen perinteisiltä intressialueilta, ml. hyödyntämään IVY-maiden luonnonvararesurseja
- o Venäjän ja Yhdysvaltojen (NATO:n) sotilaallisen voiman tulisi olla Euroopassa tasapainossa
- o Venäjän sisäisten uhkien uskotaan olevan lähtöisin ulkoisista toimijoista

Venäjä harjoittaa ulkomaita kohtaan valtapolitiikkaa kaikessa toiminnassaan. Se pyrkii neutraloimaan kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvat uhat ennakolta ja on valmis käyttämään tässä laajaa keinovalikoimaa. Venäjän ulkopoliittiset tavoitteet ovat suhteellisen pysyviä, mutta ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimintatapojen muutos heijastelevat herkemmin maan sisäistä kehitystä ja järjestelmän luonnetta.

---

¹ Perustuu yhteisartikkeliin: Mikkola, Olli-Matti, Katri Pynnöniemi (2016): "Venäjän nollasummapelien valtapolitiikka", Blombergs, Fred (toim.) *Suomen turvallisuuspoliittisen ratkaisun lähtökohtia*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 1, Tutkimuksia No.4.

Venäjän sisäinen kehitys

Selonteon Venäjän sisäistä kehitystä koskeva osuus korostaa talouden uudistamisen ongelmia, mutta ei erittele mistä kyvyttömyys johtuu. Systemaattinen korruptio heikentää valtionhallintoa ja demokraattisen hallintotavan keskeisiä instituutioita, sisäpiiriläisten taloudelliset intressit ja keskinäiset sitoumukset ohjaavat päätöksentekoa ja tekevät siitä vaikeasti ennakoitavaa. Informaatiotilan manipulointi ja kansalaisten poliittisen aktiivisuuden systemaattinen rajoittaminen kaventavat kansalaisten yhteiskunnallisen vaikuttamisen mahdollisuuksia Venäjällä. Voimaministeriöiden uudelleenjärjestelyt voivat johtaa ei-toivottuihin seurauksiin (keskinäinen kilpailu vallasta kasvaa, epäviralliset käytännöt ja korruptio rapauttavat entisestään oikeuslaitoksen ym. instituutioiden toimintaa).

Venäjän sotilaallisen kyvyn kasvu ja sotilaallisen toiminnan aktivoituminen

Ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon Venäjää koskeva arvio korostaa Venäjän tahtoa ja kykyä käyttää sotilaallista voimaa tavoitteidensa edistämiseksi. Puolustusmenojen kasvu jatkuu, varusteluohjelman toteuttamisen määräaikoja jatkettu, tahtotila sen toteuttamiseksi ennallaan, sotilaalliset toimet Ukrainassa ja Syyriassa osoitus Venäjän kasvaneesta sotilaallisesta kyvystä.